

Відгук
офіційного опонента на дисертацію
Боднар Ірини Миронівни
“Концептосфера ОСВІТА в англійській мові
(національно-маркований та індивідуально-авторський аспекти)”,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук
зі спеціальності 10. 02. 04 – германські мови, Львів, 2019.

Мовна об’єктивація довколишньої дійсності, фрагментарне віддзеркалення щоденних реалій знаходять своє систематизоване уособлення в концептосферах, які здатні більш-менш вичерпно репрезентувати вербалізацію етнічних особливостей того чи іншого етносу, зокрема його життєвих цінностей, світобачення, позитивних чи негативних емоцій, стереотипів тощо. Концепти слугують певним узагальненням, втіленням того, чим живуть індивіди, як позиціонують себе та які засоби використовують у різних проєкціях динамічного семантичного простору.

З огляду на це, концепти здатні структурувати й впорядковувати спектр номінативних одиниць, зокрема й емотивно забарвлених, задля побудови моделей, які певною мірою здатні репрезентувати як національно-мовну картину світу, так й індивідуально-мовну. Враховуючи такі тенденції, беззаперечною є **актуальність** наукового пошуку Боднар І. М., що спрямований на дослідження концептосфери ОСВІТА в англійській мові в національно-маркованому та індивідуально-авторському вимірах.

Поставлена дисертанткою *мета* дослідження, що полягає в ґрунтовному й усебічному аналізі номінативної складової концептів сфери ОСВІТА в мовній картині світу носіїв англійської мови з урахуванням національно-маркованого та індивідуально-авторського аспектів, цілком відповідає окресленим завданням, які Ірина Миронівна послідовно і логічно

розв'язує, послуговуючись обраними методами дослідження. З огляду на те, що усі передбачувані завдання знайшли належне обґрунтування та висвітлення у чотирьох розділах роботи, це слугує вагомим аргументом для того, щоб говорити про особистий внесок здобувачки.

У першому розділі **“Концепти, концептосфери та мовні картини світу”** висвітлено принципи моделювання концептів, концептуальних сфер і їх співвідношення з мовними картинами світу з урахуванням національно-маркованих та індивідуально-авторських аспектів актуалізації концептів.

У другому розділі **“Методологія моделювання концептосфери ОСВІТА (національно-маркований та індивідуально-авторський аспекти)”** обґрунтовано методологію дослідження, представлено комплексну методику виявлення, верифікації та моделювання концептів сфери ОСВІТА в НМКС носіїв англійської та ІМКС Д. Лоджа, запропоновано методику порівняльного аналізу концептосфери ОСВІТА в зазначених мовних картинах світу.

У третьому розділі **“Засоби актуалізації концептосфери ОСВІТА в національно-мовній картині світу носіїв англійської мови”** на основі словникової вибірки розкрито вербалізований зміст концептів сфери ОСВІТА, проаналізовано їхнє номінативне поле й спроектовано ієрархічну модель концептосфери ОСВІТА в НМКС носіїв англійської.

У четвертому розділі **“Порівняльний аналіз концептосфери ОСВІТА в національно-мовній картині світу носіїв англійської мови та індивідуальній мовній картині світу Девіда Лоджа”** здійснено аналіз співвідношення лінгвальних категорій сфери ОСВІТА в англійській мові з огляду на національно-маркований та індивідуально-авторський підходи; виявлено спільні когнітивні ознаки, а також лексичні, концептуальні, описові,

відносні лакуни та лакуни-метафори в порівнюваних концептосферах ОСВІТА в НМКС носіїв англійської та ІМКС Д. Лоджа.

На підставі аналізу ілюстративного матеріалу, ідентифікованого в словниках, британському національному корпусі, довідниках, енциклопедіях та художніх творах Д. Лоджа, дисертантка виявила компонентний склад номінативного поля концептів сфери ОСВІТА в загальнонаціональній та індивідуально-авторській мовних картинах світу; змодельовала концепти сфери ОСВІТА в НМКС носіїв англійської на основі корпусної вибірки, а в ІМКС Девіда Лоджа – на основі текстової вибірки, виявивши національно-марковані та індивідуально-авторські концептуальні ознаки лінгвальних актуалізаторів концептосфери ОСВІТА; з'ясувала принципи організації концептів і концептуальних полів, дослідивши внутрішньоконцептуальні та міжконцептуальні особливості семантико-концептуальних відношень (перетину, доповнення, включення, лакунарності тощо); здійснила порівняльний аналіз концептосфери ОСВІТА в НМКС носіїв англійської та ІМКС Д. Лоджа як окремого їх представника, виокремивши спільні та відмінні семантико-концептуальні ознаки, їх наявність/відсутність у двох досліджуваних концептуальних вимірах, з урахуванням специфіки лінгвоконцептуальних зв'язків між номінативними складовими концептів.

Загалом дисертація має логічну структуру, послідовний виклад, чітке аргументування як здобутків лінгвістів, які більшою чи меншою мірою висвітлювали обраний вектор, так і власних спостережень і висновків, сформульованих на підставі докладного й ретельного аналізу концептосфери ОСВІТА в англійській мові в національно-маркованій та індивідуально-авторській площинах, актуалізованих у словниках, британському національному корпусі, довідниках, енциклопедіях та художніх творах

Д. Лоджа. Зауважимо, що теоретико-методологічна база дослідження представлена вичерпно.

Список опрацьованих дисертанкою джерел становить 344, що свідчить про обізнаність дисертантки з сучасними тенденціями філологічних пошуків як на теренах України, так і за її межами. У додатках вміщено 7 таблиць та 37 рисунків, які унаочнюють та візуально репрезентують отримані результати. Позитивним моментом є й те, що докладно проаналізований у розділах III і IV масив ілюстративного матеріалу візуалізовано в додатках. Це свідчить про ретельне опрацювання дисертанкою обраного матеріалу дослідження.

Достовірність висновків та об'єктивність одержаних результатів з урахуванням достатнього обсягу фактичного та ілюстративного матеріалу забезпечує вагома методологічна база. Використання комплексної методики дослідження, що ґрунтується на загальнонаукових (описовому, дедуктивно-індуктивному) та спеціальнонаукових (методі семантичної ідентифікації, компонентному аналізі, методиці польового моделювання, статистичному аналізі, етимологічному аналізі, концептуальному аналізі, контекстуальному аналізі, порівняльному аналізі) методах та прийомах, уможливили полівекторне дослідження концептосфери ОСВІТА, яка відіграє значну роль у репрезентації та осмисленні реалій сучасного суспільства, зокрема британського, та дали змогу здійснити порівняльний аналіз засобів об'єктивації концептів у загальнонаціональному та індивідуально-авторському ракурсах.

Беззаперечною є й наукова **новизна** дослідження, яка полягає у тому, що у роботі вперше здійснено комплексне семантико-концептуальне дослідження концептосфери ОСВІТА в англійській мові; виявлено мовні одиниці, які об'єктивують концепти цієї сфери в двох лінгвокогнітивних вимірах: загальнонаціональному та індивідуально-авторському. На особливу

увагу заслуговує й той факт, що Ірина Миронівна вдається до побудови лінгвокогнітивної структури концептів за принципом польової моделі, порівнюючи номінативну складову концептосфери ОСВІТА в національно-мовній картині світу носіїв англійської та індивідуальній мовній картині світу окремого її представника, виявляючи спільні семантико-когнітивні ознаки, а також лексичні, відносні, описові, концептуальні лакуни та лакуни-метафори.

Вагомими результатами дослідження є побудова польової моделі концептосфери ОСВІТА, що дала змогу виявити ядерні, центральні та периферійні ознаки номінативних одиниць-вербалізаторів концептів, обчислити номінативну густину та визначити питому вагу концептуальних полів у межах концептосфери. Результати дослідження засвідчили, що реалізація концептів у НМКС носіїв англійської та ІМКС Д. Лоджа відбувається на фоні одних і тих самих концептуальних полів, хоча їх номінативна густина відрізняється. У процесі концептуально-семантичного аналізу концептосфери ОСВІТА в НМКС носіїв англійської та ІМКС Девіда Лоджа з'ясовано, що концепти пов'язані між собою різними типами зв'язків (включення, доповнення, перетину, лакунарності).

Дисертація є самостійним дослідженням, у якому обґрунтовано, осмислено та узагальнено теоретичні результати на основі значного обсягу матеріалу. Це зі свого боку розширює поле дослідницьких пошуків у сфері когнітивної прагматики, лексикології, стилістики, а також низки дисциплін за вибором. Загальні висновки відображають задекларовані завдання та свідчать про здобутки дисертантки, якою було полівекторно проаналізовано номінативну складову концептів сфери ОСВІТА в мовній картині світу носіїв англійської мови з урахуванням національно-маркованого та індивідуально-авторського параметрів.

Зважаючи на викладене вище, маємо всі підстави для того, щоб кваліфікувати кандидатську дисертацію Боднар І. М. як дисертаційне дослідження, підготовлене відповідно до встановлених вимог, що відповідає належному рівню та філологічним викликам сьогодення. Акцентуючи увагу на актуальності обраної теми, новизні й переконливості висновків, виникає кілька питань дискусійного характеру, що потребують додаткового пояснення дисертантки та спонукають до дискусії:

1. У тексті роботи Боднар І. М. оперує поняттями, трактування яких потребує чіткіших узагальнень і формулювань, зокрема *фразеологічний стратум, концептуально конгруентний, енантіосемія* тощо. Логічно було б вмістити до додатків глосарій термінів та понять, який включав би найбільш вживані терміни, що трапляються на сторінках праці.
2. За допомогою статистичних методів дисертантка визначає ядерні, центральні та периферійні конструкти концептосфери ОСВІТА в НМКС носіїв англійської та обчислює номінативну густину концептів та концептуальних полів. На нашу думку, у роботі необхідно було б докладніше обґрунтувати проведення зазначених обрахунків, зокрема порогових величин й виокремлених референційних зон, та зазначити, на скільки валідними, за спостереженнями дисертантки, є одержані результати, здійснені на основі запропонованих формул. Чи прослідковуються певні відхилення?
3. У роботі дисертантка неодноразово наголошує на тому, що концепти та концептополя досліджуваної сфери не є однорідними за кількісно-якісними характеристиками, їх доцільно аналізувати за

індивідуальними моделями. Що мається на увазі під однорідністю кількісно-якісних характеристик?

4. У розділі 4 дисертантка виокремлює два підрозділи: 4.1. “Концептуальний світ Девіда Лоджа” та 4.2. “Концептосфера ОСВІТА в індивідуальній мовній картині світу Девіда Лоджа”, сукупний обсяг яких становить чотири сторінки. У них нечітко окреслено зазначені аспекти (концептуальний світ та концептосфера ОСВІТА в індивідуальній мовній картині світу Девіда Лоджа), що потребує докладнішого пояснення. Вважаємо, що цей матеріал доцільніше було б включити до першого розділу, оскільки для моделювання концептосфери ОСВІТА в ІМКС Д. Лоджа була відібрана 371 номінативна одиниця шляхом текстової вибірки, що становить майже половину усього спектру досліджуваних одиниць, однак перший розділ не вміщує інформації, присвяченої Девіду Лоджу.
5. У роботі авторка послуговується поняттям *номінативна густина*. У лінгвістичних студіях використовують інші, альтернативні поняття, наприклад, *номінативна щільність*. Чим зумовлений вибір саме такої термінології?

Висловлені вище міркування не ставлять під сумнів наукову концепцію дослідження, не впливають на загальне позитивне враження від роботи та не піддають сумніву її новизну. Зміст автореферату дисертації ідентичний її основним положенням та результатам і відповідає чинним стандартам. Сформульовані дисертанткою висновки слугують підґрунтям для подальших розвідок і засвідчують актуальність обраної тематики.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено в 21-й одноосібній публікації, з них 7 статей – у наукових фахових виданнях України, 3 статті – у міжнародних виданнях, з яких 2 – у періодичних фахових виданнях інших держав, 3 статті – в інших наукових виданнях України, а також у тезах доповідей 8 наукових конференцій.

На підставі детального ознайомлення з текстом, авторефератом та публікаціями дисертації вважаю, що кваліфікаційна наукова праця **“Концептосфера ОСВІТА в англійській мові (національно-маркований та індивідуально-авторський аспекти)”**, є ґрунтовним та завершеним дослідженням, яке за змістом та оформленням відповідає вимогам “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженому постановою КМУ №567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ №656 від 19.08.2015 р. та №1159 від 30.12.2015р.), а її авторка Боднар Ірина Миронівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Макарук Л. Л.

